

Smaa Meddelelser.

Det (rets- og) statsvidenskabelige Fakultet og den statsvidenskabelige Examen. «D. 27. Apr. 1677 designeredes Th. Bartholin til *prof. polit. et historiae patriæ*, og d. 25. Novbr. 1684 fik han Brev paa at maatte ascendere efter Kosm. Bornemann i det juridiske Fakultet. Efter Bestemmelse af 1691 skulde Historielæreren foredrage *præcepta politices*, og vi maa herefter antage, at der den Gang en Tid lang er bleven holdt Forelæsning over Politik her ved Universitetet; om Forelæsninger over Kameralvidenskaberne have vi derimod ikke fundet talt for i Martin Hübners Tid. Naar Baden beretter, at han var Professor i den nævnte Videnskab, da er det ikke at forstaa paa den Maade, som om han udtrykkelig var beskikket til at holde Forelæsninger over dem. Hans Beskikkelse indeholdt intet Paalæg derom; men af egen Drift annoncerede han deslige Forelæsninger, holdt dem imidlertid aldrig; thi vel er han en evropæisk berømt Folkeretslærer, der ved sit Skrift: «*De la saisie des bâtimens neutres*» er bleven den videnskabelige Bannerfører for Sætningen: Frit Skib gjør frit Gods; men Forelæsninger kunde han efter eget Sigende ikke holde, da hans Sundhedstilstand forbød ham en saadan regelbunden Virksomhed, og hans øvrige Fortjenester muliggjorde ham Udførelsen af det enestaaende Kunststykke at være aktuel Professor ved Universitetet fra 1764 til 27. April 1795 uden nogen sinde at holde en Forelæsning sammesteds. Savnet af de Forelæsninger, som han altid erklærede at ville holde men aldrig holdt, var imidlertid i højeste Grad føleligt, og d. 16.

Okt. 1775 indgik derfor 16 Studenter, hvoriblandt en Tröjel, Steenstrup, Kaalund og Prahl med en Adresse til Kongen saalydende: «Da vi undertegnede Studenter allerede have meldt os til de Forelæsninger, som Hr. Konferensraad Hübner efter akademiske Læselister har foresat sig at holde, men han formedelst Svaghed ikke tiltror sig Kræfter nok hertil, udbede vi os allerunderdanigst, da disse Forelæsninger, især hvad Kameral-Videnskaben angaar, her ere de eneste i deres Slags og den eneste Vejledning til disse Indsigter for den studerende Ungdom, denne Vej ikke maatte tilspærres os ved Hr. Konf. H. for os uheldige Svaghed, men at D. Maj. allernaadigst vilde føje de Anstalter, at disse saa nyttige og i saa mange Aar savnede Forelæsninger maatte blive forsynede med en habil Mand. Ikke desmindre kunne vi ej afholde fra at tilønske Hr. Konf. H. selv Kræfter til dette værdige Arbejde, og brænde af Længsel efter at høre disse Videnskaber af ham ej alene satte i deres rette Lys, men endog broderede med de bedste og sjeldneste lagtagelser, hvoraf Hr. Konf. H. formodenlig i en Række af Aar har samlet en for Fædrelandet sjelden Skat hos de slebne Folk, blandt hvilke han har opholdt sig.» Hübner blev imidlertid sig selv lig. Han svarede med at indsende en meget vel skreven Plan til kameralistiske Forelæsninger, som han vilde lade Prof. Geuss besørge, og tilføjede endog et Forslag om Indførelse af en kameralistisk Examen, som imidlertid ikke havde videre Følger. Efter ham anmelder vel Prof. extraord. D. v. Eggers sig i Lektionskatalogen for 1786 som *scientiarum cameralium professor*, og selv efter at han i 1788 er gaaet over i det juridiske Fakultet indbyder han endnu en Gang imellem til en Forelæsning over *encyclopaedia scientiarum cameralium*; men dette ophører allerede i 1794, og derefter læses gennem lange Tider ikke over de nævnte Videnskaber. En Lærerstol deri havde nemlig Fundatsen af 1788 ikke normeret, men nøjedes med at bestemme, at *professores historiarum* skulde foredrage Kundskaben om de evropæiske Stater, især om Fædrelandet, og som en Følge deraf ansattes den ene af dem særlig i Statistik. Den Første, der var Professor deri, var F. Thaarup, der beskikkedes i Henhold til kgl. Resol. 31.

Okt. 1788. I «Økonomi» var der vel alt begyndt Forelæsninger i 1763; men ved den Økonomi forstodes nærmest Landbrugsvæsen. Den første Professor i Nationaløkonomi var derimod Oluf Kristian Olufsen, der beskikkedes 1815; efter hans Død udnævntes C. G. N. David til den ledige Post; men da han afskediges i 1836, bestemte Res. 21. Marts 1836, at Lærerposten i Statsøkonomi indtil Videre skulde forblive ubesat. Resol. 15. Novbr. 1836 normerede en Professor i Kameralvidenskaberne i det filosofiske Fakultet, og dets historiske Professorer skulde tillige docere Statistik; men derimod er der ikke mere Tale i Reglem. af 1844, som nøjedes med en Professor i Statsøkonomi. Imidlertid var der allerede ved Resol. 2. Novbr. 1833 bleven nedsat en Kommission til at afgive Betænkning om Indretning af en kameralistisk Examen, hvilken man havde tænkt sig skulde bestaa af en polyteknisk Del og en statsvidenskabelig Del; men da Tanken endelig realiseredes, blev det dog i en anden Form; thi de to ny Lærerstole i Statsøkonomi og Statistik, der oprettedes i Henhold til kgl. Resol. 28. Juli 1848, knyttedes tillige med den tidligere bestaaende i Henhold til Pl. 10. Avg. 1848, jfr. Bekgj. 10. Juni 1851, til det juridiske Fakultet, som derefter udvidedes til et rets- og statsvidenskabeligt.»

«Som tidligere omtalt fremsatte allerede i sin Tid Hübner et Projekt til Indførelsen af en statsvidenskabelig Examen, hvilket dog neppe var videre alvorligt ment. Mere indgaaende drøftedes Tanken under Forhandlingerne om Fdts. af 1788. Det hedder nemlig i Jansons Plan: «Jeg slutter denne Materie [om Embedsexamina] med en Betragtning, hvorom jeg tror, at den her ikke kunde forbigaaes. Der gives adskillige Embeder, til hvis værdige Forvaltning Ingen som blot Jurist kan formodes at have den fornødne Duelighed. Disse ere alle de, som sortere under Fattigvæsen og Landets Økonomi. Saa betydeligt det er, at der blev givet ordenlig Undervisning i de Kundskaber, der kunne berede til saadanne for Staten højst vigtige Embeder, saa nødvendigt var det vel ogsaa, at der blev anordnet besynderlige Examina, i hvilke de, der vilde attraa slige Embeder, maatte aflægge Prøve paa deres

Kundskab i Naturkyndigheden, Økonomien og alle Kameralvidenskaber, samt de Dele af Mathematiken, som dermed have Forbindelse.» — Af disse Udtalelser synes at fremgaa, at Janson nærmest havde tænkt sig Indførelsen af en kameralistisk-polyteknisk Examen, og mærkeligt er det, at Rskr. 2. Novbr. 1833, som bestemte, at der skulde nedsættes en Kommission til at afgive Betænkning om Indførelsen af en kameralistisk Examen, ogsaa tænkte sig den sammensat af en statsvidenskabelig og en polyteknisk Del; men den endelige Ordning blev dog ikke i Overensstemmelse hermed, idet tværtimod Videnskaben, der omhandler Stats- og Samfundsøkonomien, forenedes med en offentligretlig Bestanddel under Benævnelsen Statsvidenskaben. — Denne Forbindelse mellem Rets- og Statsvidenskaben synes alt at have været paa Tale i 1788, da det juridiske Fakultet i sin Betænkning ytrer: «Overbeviste om, at Lovkyndigheden, endskjønt den for Enhver, der i civile Forretninger skal tjene Staten, er en højst vigtig og uundværlig Kundskab, dog langt fra ikke er Alt, hvad der udfordres til ethvert Fag af Tjenester, have vi med glad Deltagelse erfaret det ny Bevis, Hs. Maj. har givet paa sin landsfaderlige Omhu for Videnskabernes Udbredelse ved at oprette en Lærestol i Kameralvidenskaberne. Vi vide dog, at den i dette Fag beskikkede Lærer tillige giver Undervisning i Statistiken, og at han har tilbudt sig i lige Maade at læse over Politiken m. m. Om der for disse Videnskaber herefter skulde anordnes offentlig Examen, overlade vi til den kgl. Kommissions egen oplyste Bedømmelse. Hvad der i denne Henseende kan vedkomme os, er alene at forestille, at saadan Examen efter vore Tanker maatte blive særskilt fra den juridiske, da saa mange Videnskaber umulig til Nøjagtighed kunne examineres paa én Dag, ejheller af Kandidaten forlanges eller ventes den vedholdende Anstrengelse til Agtsomhed, som en saa vidtudstrakt Examen vilde udfordre. Og dersom det maatte findes passeligt, at der ved Examen i de før omtalte Videnskaber foruden den Professor, der læser over dem, skulde være en Med-Examinator, tænke vi, at formedelst Statistikkens og Politikens nøje Forbindelse med Historien og Geografien *professor historicarum* be-

kvemmeligt dertil kunde beskikkes.* — Udslaget af de dengang førte Forhandlinger blev dog ikke andet, end at Juristerne i Følge Fdts. Kap. IV § 16 af *prof. hist.* skulde examineres *in notitia statuum Europæ* og i Særdeleshed i Kundskaben om de danske Staters naturlige og politiske Forfatning. Paa den Maade blev Statistiken et juridisk Examensfag, indtil det bortfaldt ved Anordn. 30. Juni 1871. En egen statsvidenskabelig Examen indførtes først ved Pl. 10. Avg. 1848, hvortil slutter sig Bkgj. 10. Juni 1851. Derefter bestaa Examensdisciplinerne af 5 Hovedfag og 5 Bifag, og Examen selv af en skriftlig Del, ved hvilken der besvares Opgaver i de 4 Hovedfag: Nationaløkonomi (Theori og Politik), Finansvidenskab, dansk Forfatnings- og Forvaltningsret, samt dansk Retsencyclopædi, indbefattende Grundtrækkene af den danske Civilret; dertil kommer den mundtlige Prøve, som afholdes i de nævnte fire samt i endnu et femte Hovedfag, nemlig Fædrelandets Statistik, og i de fem Bifag: Statsvidenskabelig Encyclopædi, almindelig Statsret, politisk Historie, Folkeret, Statistikens Theori og sammenlignende Statistik. Der tilsikres ikke dem, der have bestaaet den statsvidenskabelige Examen, nogen udenlukkende Ret til visse Embeder; men denne Examen betragtes som indeholdende en særdeles Anbefaling til Ansættelse i alle saadanne Embeder i og under de forskjellige Ministerier, der anses at kræve Kundskab i Lov og Ret uden at den fuldstændige juridiske Examen er gjort til Betingelse for deres Opnaelse, dog Rets-skriverembeder og Sagførerbestillinger undtagne. Adgang til at underkaste sig Examen have ikke blot Studenter, men ogsaa de, der have bestaaet den polytekniske Examen saavel som den militære Examen, der nu maatte svare til den ved Pl. 27. Fbr. 1842 befalede Afgangsexamen ved den kgl. militære Højskole.*

(Af: Prof. Dr. H. Matzen: Kjøbenhavns Universitets Rets-historie 1479—1879. II. S. 92—93 og S. 180—181.)